

Bulletin České asociace pedagogického výzkumu 5/2014

V pátém čísle Bulletinu mimo jiné přinášíme informace o výherních soutěžích ČAPV. Za pozornost stojí anotace nových knih a aktuálních čísel pedagogických časopisů. Připomínáme také výzvy pro autory časopisů *Pedagogická orientace* a *Pedagogika*.

výbor ČAPV

Z VÝBORU ČESKÉ ASOCIACE PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU

1. Pozvánka na konferenci ČAPV

23. výroční konference České asociace pedagogického výzkumu se uskuteční v Plzni. Termín bude upřesněn v příštím čísle Bulletinu ČAPV.

Za organizační tým Dagmar Čábalová

2. Slovo z nového výboru aneb $P_{\text{ČAPV}} = I_{\text{č}} \cdot V_{\text{v}}$

Vážené členky, vážení členové ČAPV,

na volební schůzi u příležitosti olomoucké konference ČAPV byl zvolen nový výbor asociace ve složení (abecedně a bez titulů) Dagmar Čábalová, Dominik Dvořák, Petr Knecht, Petr Novotný a Jana Poláchová Vašátková. Výbor v tomto složení mi dovolil ujmout se předsednického postu, čehož si velmi vážím. Ve výboru jsou čtyři dřívější a jeden nový člen, tudíž je logické, že v asociaci nelze čekat revoluci. Hodláme pokračovat v tom, co jsme doposud vybudovali, a dále to rozvíjet. Náměty na případné změny a novinky musí výbor teprve řádně prodiskutovat a předložit vám, členům k posouzení. O tom i dalším vás hodláme v brzké budoucnosti detailně informovat i prostřednictvím této platformy, tedy Bulletinu ČAPV. Přinejmenším jedno je už dnes jisté, a to platnost následující rovnice: $P_{\text{ČAPV}} = I_{\text{č}} \cdot V_{\text{v}}$. Tedy, že přínos asociace jejím členům i pedagogickému výzkumu a jeho uživatelům je rovný součinu vkladu členů a výkonu výboru. Já osobně – a věřím, že i kolegové a kolegyně ve výboru – se na základě této rovnice dívám do budoucnosti asociace s velkým optimismem.

Předtím je ale třeba se také ohlédnout. Chtěl bych tímto poděkovat svému předchůdci Petru Urbánkovi za jeho mnohaletou práci v těle i v čele výboru. Nejenže nám předává asociaci stabilní a zdravou, ale také se hodlá podílet na jejím dalším chodu přinejmenším (ale nejen) v roli revizora. Jeho služba tedy pokračuje v nové podobě a to si zaslouží uznání!

Petr Novotný, předseda

3. Hlas ze „záhrobí“ aneb (poslední) slovo bývalého předsedy:

Vážené kolegyně výzkumnice, vážení kolegové výzkumníci,

v září byl na olomoucké konferenci zvolen nový výbor ČAPV. Příliš výrazně se personálně neproměnil, přesto, že kandidátů nebyl ve volbách úplný nedostatek. Možná, že to svědčí o důvěře, kterou předchozí výbor měl. Olomouckou konferencí ale definitivně skončilo mé šestileté předsednictví, a zejména mé dvanáctileté nepřetržité působení ve výboru naší

Asociace. Především přeju (staro)novému výboru ČAPV a nově zvolenému předsedovi, doc. Petru Novotnému, mnoho sil v práci pro Asociaci. Přeju výboru, aby se práce dařila, aby ČAPV získávala mezi odbornou veřejností stále vyšší prestiž, a aby členská základna vydatně spolupracovala, pomáhala výboru a podporovala jej.

Když jsem byl v roce 2008 v Hradci Králové před shromážděním ostatních členů ČAPV poprvé zvolen a instalován do funkce předsedy, a odstupující předsedkyně prof. Rabušicová mě tehdy vyzvala, nechci-li členům, kteří mě do funkce zvolili, něco sdělit, dosti nediplomaticky jsem tak neučinil. Učiním tak tedy alespoň nyní, se zpožděním šesti let, a současně i s výhodou šestiletých zkušeností práce v Asociaci. Upřímně děkuji za vyslovenou důvěru všem, kteří mi důvěřovali a podporovali mě, a rád bych mnohým poděkoval.

Především děkuji mé předchůdkyni, Miladě Rabušicové, že bylo ve vedení Asociace na co navazovat, a dále těm, kteří šest let „navazovali“. Tedy mým nejbližším spolupracovníkům v Asociaci, kteří se za mého působení ve funkci předsedy vystřídali v práci ve výboru. Bylo jich celkem sedm: Jana Doležalová, Dominik Dvořák, Helena Grecmanová, Tomáš Janík, Petr Knecht, Petr Novotný a Jana Poláchová Vašátková. Vždy mi vydatně pomáhali, podporovali, radili, ale i akceptovali má rozhodnutí nebo zcela s mými názory nesouhlasili, přicházeli s novými nápady a také je realizovali, anebo je pomáhali realizovat. Byla to výborná kolegiální spolupráce. Velmi rád budu na tuto dobu vzpomínat, neboť mě výrazně obohatila.

Poděkovat musím také předsedům všech šesti organizačních výborů na pořádajících fakultách a jejich štábům, kteří uspořádali v době mého předsednictví šest úspěšných konferencí ČAPV: směrem do Ostravy děkuji Zuzaně Sikorové, v Liberci (bohužel již jen symbolicky) Josefu Horákovi, v Brně Tomáši Janíkovi, v Praze týmu Elišky Walterové, do Ústí nad Labem Ivaně Kratochvílové a v Olomouci Janě Poláchové Vašátkové. Bez jejich nadstandardního úsilí by konference nemohly mít tak vysoko nastavenou kvalitu, kterou již dlouhodobě mají.

Mé poděkování náleží ale také všem řadovým členům, kteří nikdy neodmítli mou žádost o pomoc, když se například jednalo o práci v komisích, nebo když jsem potřeboval expertní pomoc při organizování konferenčních plenárních aktivit či získání zahraničních expertů pro plenární vystoupení. Mé zvláštní poděkování patří také těm, kteří se iniciativně angažovali pro práci v Asociaci, např. vytvořením etického kodexu výzkumníka nebo etablováním a redakcí tohoto elektronického časopisu, díky kterému k vám mohu promlouvat. Všem těmto členům patří veliký dík, neboť pomohli posunout naši Asociaci o další krůček dál. Mnohé se podařilo uskutečnit, další práce a úkoly ale teprve čekají na nový výbor i členskou základnu. Tím nejpodstatnějším úkolem je zachovat životaschopnost ČAPV, její fungování a smysl, pro který byla vytvořena.

Byl bych proto rád, pokud by si Česká asociace pedagogického výzkumu i nadále zachovala tuto „image“ široké komunity ochotných lidí pracovat pro společnou věc v oblasti výzkumu v pedagogice. Myslím si, že v tom je její zásadní síla. Také proto se naopak nedomnívám, že by snahy „profesionalizovat“ naši vědeckou společnost ve smyslu přizpůsobování se komerčně motivovaným trendům (které sic jinde mohou fungovat) měly být tou správnou volbou další cesty naší Asociace.

Přeju České asociaci pedagogického výzkumu úspěšné fungování a další rozvoj a všem jejím členům uspokojení z tohoto členství.

Petr Urbánek, bývalý předseda ČAPV

4. Ceny ČAPV za významnou publikaci

Česká asociace pedagogického výzkumu při příležitosti své 22. výroční konference, konané 8.–10. 9. 2014 na Pedagogické fakultě UP v Olomouci, udělila ocenění autorům následujících pozoruhodných publikací:

V kategorii recenzovaný časopisecký článek (2012–2013)

RNDr. Janě Strakové, Ph.D. a PhDr. Davidu Gregerovi, Ph.D. za kvalitně zpracovanou studii přispívající k řešení významného problému českého školství

Straková, J., & Greger, D. (2013). Faktory ovlivňující přechod žáků 5. ročníků na osmileté gymnázium. *Orbis scholae*, 7(3), 73–85.

V kategorii monografických děl (2012–2013)

autorskému kolektivu vedenému doc. PhDr. Mgr. Tomášem Janíkem, Ph.D. za pozoruhodnou syntézu kolektivního bádání

Janík, T., Slavík, J., Mužík, V., Trna, J., Janko, T., Lokajíčková, V., ... & Zlatníček, P. (2013). *Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. Brno: Masarykova univerzita.

prof. PhDr. Jiřímu Marešovi, CSc. za syntetickou práci

Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.

V kategorii juniorka/junior (2012–2013)

Mgr. et Mgr. Zuzaně Šalamounové za studii

Šalamounová, Z. (2013). Žákovská gestika ve vyučování jako proces zviditelňování myšlení. *Studia paedagogica*, 18(1), 37–56.

Mgr. Jarmile Bradové za studii

Bradová, J. (2013). Keď zasadací poriadok funguje alebo učiteľsko-žiacke preferencie pri obsadzovaní priestoru školskej triedy. *Studia paedagogica*, 17(2), 71–92.

Výbor ČAPV děkuje všem, kdo nominovali práce svých kolegů, a zejména členům hodnotící komise, která pracovala ve složení (dr. Martin Chvál, Ph.D.; prof. dr. Jiří Mareš, CSc., prof. dr. Jan Průcha, DrSc., doc. Mgr. Klára Šedřová, Ph.D., doc. Mgr. et Mgr. Kateřina Vlčková, Ph.D.).

Nominovaným a hlavně vítězům blahopřejeme.

Dominik Dvořák, tajemník komise pro ceny ČAPV

5. Výherci posterové sekce

Organizátoři 22. výroční konference České asociace pedagogického výzkumu, konané 8.–10. 9. 2014 na Pedagogické fakultě UP v Olomouci, udělili ocenění autorům následujících pozoruhodných posterů:

- doc. PhDr. Marta Černotová, CSc., Mgr. Mária Dupkalová, PhD.
Doktorand pedagogiky v kontextoch súčasnej vysokoškolskej edukácie (charakteristika doktorandského štúdia v komparatívnom kontexte SR a ČR)
- Ing. Stanislav Michek, Ph.D.
Příroda jako prostředí ovlivňující výchovný proces v lesních mateřských školách

- doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D., Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D., Mgr. Bohdana Richterová, Mgr. Lucie Kučerová
Edukace jako sociálně konstruovaná kategorie – proměny teoretického obsahu a struktury edukace v procesu pregraduální přípravy učitelů na UP v Olomouci

6. Nové tváře v ČAPV

Také v posledních měsících projeví zájem o členství v ČAPV další kolegové, v tomto případě kolegyně. Na základě vlastní žádosti se staly novými členkami ČAPV:

- Mgr. Barbora Terzeros
- Mgr. Hana Havlíňová
- PaedDr. et Mgr. Marie Chrásková, Ph.D.

Nově přijatým členům je vždy zasílán přijímací dopis se základními informacemi. **Přejeme jim ještě touto cestou profesní elán, neutuchající zájem o pedagogický výzkum a mnoho úspěchů.** Od nových kolegů očekáváme, že vnesou do činnosti asociace nové podněty a budou pro komunitu pedagogického výzkumu aktivními, platnými a perspektivními členy.

Petr Novotný, předseda

KONFERENCE – SEMINÁŘE – WORKSHOPY

- Dne 19. 11. 2014 pořádá Katedra psychologie PdF MU konferenci **Učíme psychologii/Teaching psychology**. Více viz <http://www.ped.muni.cz/wpsy/>
- Ve dnech 27.–28. 11. 2014 se v Dubnici nad Váhom uskuteční konference **SCHOLA 2014 Inovácie vo výchove a vzdelávaní – Trendy v odbrovej didaktike**. Více viz www.dti.sk/schola2014
- Ve dnech 2.–3. 2. 2015 se v Olomouci uskuteční konference **Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku** s podtitulem „Jak to děláme. Proces kvalitativní analýzy pohledem zkušených výzkumníků“. Více viz <http://www.contexo.cz/cs/qakonference2015/>
- Ve dnech 25.–28. 3. 2015 se v Ballaratu (Austrálie) bude konat **16th International Symposium on School Life and School History Museums & Collections**. Více viz <http://www.iasmc2015.com.au/>
- Ve dnech 19.–22. 6. 2015 se v Tokushimě (Japonsko) bude konat **59. International Council on Education for Teaching (ICET 2015) Challenging disparities in education**. Více viz <http://2015icet.org/>
- Ve dnech 24.–27. 6. 2015 se v Istanbulu bude konat **The International Standing Conference on the History of Education (ISCHE)**. Více viz <http://2015.ische.org/conference-theme/>
- Ve dnech 25.–28. 8. 2015 se v Praze uskuteční konference Evropské sociologické asociace (ESA) **Differences, inequalities and sociological imagination**. Více viz: <http://www.europeansociology.org/conferences.html>

- Ve dnech 7. – 11. 9. 2015 se v Budapešti uskuteční konference **ECER 2015** s tématem *Education and Transition - Contributions from Educational Research*. Více viz: <http://www.eera-ecer.de/ecer-2015-budapest/>
- Ve dnech 21.–23. 9. 2015 se v Oxfordu uskuteční **Oxford Ethnography and Education Conference 2015**. Více viz: <http://www.ethnography.webspace.virginmedia.com>

ČASOPISY: PŘÁVĚ VYCHÁZÍ

NOVINKA: Orbis scholae 1/2014

V prvním letošním čísle časopisu Orbis scholae vyšly studie Domácí vzdělávání a legislativa. Studie postkomunistických států střední Evropy (Y. Kostecká), Rozdíly v matematické a čtenářské gramotnosti chlapců a dívek a raná selekce: trendy v obou zemích po rozdělení Československa (M. Federičová, D. Münich), Vybraná zjištění výzkumu stavu a pojetí rozvoje informačně technologických kompetencí na základních školách (J. Štípek, P. Vaňková), Dynamika sociálního klimatu učitelských sborů v době reformy (P. Urbánek, D. Dvořák, K. Starý), „Od lokální k cikánské škole“: homogenizace školní třídy a měnící se role učitele (I. Kašparová, A. Suralová), Žádná různost není, všichni jsme tu stejní. Děti migrantů, jejich spolužáci a vyučující na českých základních školách (L. Jarkovská, K. Lišková, J. Obrovská) a Školní hodnocení z pohledu žáků (V. Laufková, K. Novotná).

<http://www.orbisscholae.cz/>

NOVINKA: Pedagogická orientace 4/2014

Čtvrté letošní číslo časopisu Pedagogická orientace uveřejňuje následující studie: K psychologii láskyplného vztahu: pedagogické inspirace se zaměřením na předškolní výchovu (Z. Helus), Pojetí a rozvoj čtenářské pregramotnosti v předškolním období (J. Kropáčková, R. Wildová, A. Kucharská), Proč se chci stát učitelkou v mateřské škole? Pohled kvalitativního výzkumu (A. Wiegerová, P. Gavora), Kvalita reflexe v profesním myšlení učitelek mateřských škol (Z. Syslová, V. Hornáčková), Profesní činnosti učitelek mateřských škol ve světle současných českých výzkumů (R. Burkovičová, J. Kropáčková).

www.ped.muni.cz/pedor

NOVINKA: Pedagogika 2/2014

Druhé letošní číslo Pedagogiky obsahuje následující stati: Profesní vidění u učitelů: pokus o zmapování výzkumného pole (T. Janík, E. Minaříková, M. Píšová, K. Kostková, M. Janík, G. Hublová), Dialogismus a výzkum interakce ve třídě: přehledová studie (1990–2012) (F. Tůma), Co změnit na práci asistentů pedagoga? (Z. Němec, K. Šimáčková-Laurenčíková, V. Hájková), Domácí příprava v matematice (na pozadí

vztahu mezi rodinou a školou) (I. Smetáčková), Německá souhrnná škola – Gesamtschule (M. Váňová) a Povaha žákovských promluv ve výuce anglického jazyka (S. Hanušová, P. Najvar, M. Adam, V. Najvarová, S. Homolka).

<http://userweb.pdf.cuni.cz/pedagogika/>

NOVINKA: Studia paedagogica 2/2014

Nové číslo časopisu Studia paedagogica obsahuje stati Mám základní vzdělání. Příčiny a důsledky předčasných odchodů ze studia a ze vzdělávání (L. Hloušková), Veřejná pedagogika subkultur (K. Lojďová), Rozdiely v percepcii vlastnej rodiny deťmi s problémovým správaním a deťmi bez problémov v správaní (B. Stanová), Zahraničná inšpirácia pre vzdelávanie rómskych detí – teoretická perspektíva (M. Stejskalová), Analýza komunikace ohniskové skupiny ve výchovném ústavu (S. Vávrová, P. Gavora) a studentskou práci Kamarádské vztahy a láska v diagnostickém ústavu (M. Šťastný).

<http://www.studiapaedagogica.cz>

NOVINKA: E-pedagogium 2/2014

Další letošní číslo E-pedagogia uveřejňuje následující odborné články a statě: Developing Constructive Criticism in Students of Teacher Training Programs (I. Czaja-Chudyba), Life Satisfaction and Subjective Health Assessment in Future Teachers Compared with Current University Students of Physical Culture and Natural Science (J. Kvintová, M. Sigmund, H. Hřebíčková), Student Teachers Competence in Curriculum Development – A Case in Czech Universities (L. Li, J. Poláchová Vašátková), On the Issues of the Correct Vocal Tract Configuration in a Specific Voice Education Process (P. Špaček, T. Sedláčková), The Health Care University Lecturer as an Educationalist, Medical Specialist and Researcher (E. Zheleva), The Role of Doctoral Study in the Professional Path of Academics (Y. Li, J. Poláchová Vašátková) a Joined-up Linear Handwriting in Elementary Grades in the Context of Postponed Compulsory School Attendance (M. Fasnerová).

<http://www.pdf.upol.cz/rychle-odkazy/casopis-e-pedagogium/>

Sociální pedagogika 1/2014

První letošní číslo Sociální pedagogiky obsahuje studie Súčasná postmoderná rodina a vnútorodinná deľba práce (E. Mendelová), Problémové správanie žiakov a úloha sociálneho pedagóga v reflexii učiteľov (V. Zemančíková), Proces socializácie a výchova v škole (P. Ondrejko), Rodinné táboření: prípadová studie potenciálu osobnostního rozvoje (I. Jirásek, D. N. Roberson, Jr., M. Jirásková), Cesta k závislosti a zpět (M. Stanoev) a Názory studentů pomáhajících profesí na rušení kojeneckých ústavů v kontextu současných změn (S. Vávrová, D. Musilová, R. Polepilová).

<http://soced.cz>

NOVINKA: Scientia in educatione 1/2014

V prvním letošním čísle časopisu Scientia in Educatione jsou uveřejněny následující studie: História induktívneho prístupu v prírodovednom vzdelávaní v USA a jeho súčasná reflexia na Slovensku (M. Minárechová), Zkoumání omezení a možností výzkumu matematických schopností u žáků s nízkou úrovní gramotnosti (M. Graven, E. Heyd-Metzuyanim), Přírodovědná gramotnost v preprimárním a raném období primárního vzdělávání jako prostředek zvýšení zájmu o studium přírodovědných a technických oborů (S. Janoušková, L. Hubáčková, V. Pumpr, J. Maršák), Historické a moderní průmyslové metody ve výuce chemie na gymnáziích v České republice (J. Prášilová, M. Klečková, J. Kameníček) a Hodnocení a uplatnění problematiky chemie léčiv ve výuce na gymnáziích (I. Štefková, P. Šmejkal, M. Kekule).

<http://www.scied.cz/>

Lifelong Learning 1/2014

První letošní číslo časopisu Lifelong Learning – celoživotní vzdělávání obsahuje tyto studie: Výzkum efektivity vzdělávání dospělých (J. Průcha), Vybrané otázky didaktik odborných technických předmětů: přístupy k vymezení a strukturaci didaktiky technických předmětů jako vědecké a studijní disciplíny (P. Pecina, I. Svoboda), Úroveň kritického myslenia študentov odboru Vychovávateľstvo (M. Kosturková), Hodnotová preferencia žiakov staršieho školského veku zo Slovenska a Česka (L. Pasternáková) a Súčasná rodina a diverzita foriem rodinného života (E. Mendelová).

<http://www.icv.mendelu.cz/cz/lifelonglearning>

MAGISTER: reflexe primárního a preprimárního vzdělávání ve výzkumu 2/2013

Ve druhém čísle nově vznikajícího časopisu byla publikována studie Nový model školního vzdělávání – příklad z USA (K. Rýdl) a dále tato výzkumná sdělení: Tvořivost a její reálný odraz v představách studentů primární pedagogiky na PdF UP v Olomouci (I. Dömischová), Školní zralost a připravenost v kontextu pohlavních rozdílů (A. Petrová, I. Plevová, L. Křeménková, P. Dařílek, M. Pugnerová), Jsou děti z ústavu jiné? Názory a zkušenosti osob pečujících o děti dlouhodobě umístěné v ústavní péči zdravotnického charakteru (V. Marciánová), Úroveň kompetencí dětí předškolního věku v oblasti jazyka a řeči v kontextu předškolního kurikula (E. Suchánková) a Psaní vlastního jména v předškolním věku (I. Viktorová).

<http://kpv.upol.cz/magister.php>

NOVINKA: Komenský 1/2014

Jak mohou (nejen) učitelé zkvalitnit svoji práci? Jak žáci 1. stupně ZŠ vnímají kvalitu života? Jaké rituály se mohou odehrávat ve škole? Jak může učitel podporovat rozvoj strategií učení u žáků? Na tyto a mnohé další otázky odpovídá první číslo 139. ročníku časopisu Komenský. První otázce je věnován rozhovor se Sašou Dobrovolnou

o počátcích mentoringu v českých školách. Do rubriky **Z výzkumů** přispěli H. Lukášová a J. Mareš (Pojetí kvality života u žáků 1. stupně ZŠ), J. Kratochvílová (Rituály v životě jedné školy) a I. Hrozková (Jak strategicky na strategie učení). Z textů v rubrice **Do výuky** se čtenáři mohou inspirovat realizací projektu *Zmizelí sousedé*, ve kterém žáci pátrali nejen po svých příbuzných ztracených v období holocaustu, mohou nahlédnout do učebnic chemie z Oxfordu či se zamyslet nad způsoby hodnocení slohových prací. **Reportáž** přibližuje soutěžní klání *O pohár Heyrovského* očima žáků. Pedagogicko-psychologické problémy ve škole komentuje ve své poradně Václav Mertin, jazykovým otázkám se pak věnuje nově otevřená **Jazyková poradna**. V neposlední řadě najdou čtenáři v časopise recenze na aktuální publikace a stručné zprávy ze školství.

Navštivte časopis také na webu: www.ped.muni.cz/komensky

NOVINKA: Journal of Pedagogy 1/2014

První číslo časopisu Journal of Pedagogy v roce 2014 obsahuje následující studie: The embodied classroom – A phenomenological discussion of the body and the room (E. Alerby, E. Hagström, S. Westman), Enacting teaching and learning in the interaction process: “Keys” for developing skills in piano lessons through four-hand improvisations (J. Laroche, I. Kaddouch), Toward an affective pedagogy of human rights education (R. Hung), On the pregnancy of bodily movement and geometrical objects: A post-constructivist account of the origin of mathematical knowledge (M. Roth Wolff), Embodied civic education: The corporeality of a civil body politic (D. P. Phillips) a Cultivating lived-body consciousness: Enhancing cognition and emotion through outdoor learning (M. Thorburn, A. Marshall).

<http://www.degruyter.com/view/j/jped>

NOVINKA: Pedagogika.sk 4/2014

Čtvrté letošní číslo časopisu Pedagogika.sk obsahuje studie: Pedagogická koncepcia Mateja Bela (1684–1749) (D. Hanesová), Pohybové aktivity a všímavosť u mladých ľudí (S. Sawicki) a diskusi Autoregulácia učenia ako módna paradigma? (P. Ondrejko).

<http://www.casopispedagogika.sk/>

KNIHY – SBORNÍKY: PRÁVĚ VYCHÁZÍ...

NOVINKA: Pelcová, N., & Semrádová, I. (2014). *Fenomén výchovy a učitelská etika povolání*. Praha: Karolinum.

Monografie se zabývá povahou výchovy jako specifického lidského jednání. Z hermeneutických pozic zkoumá ontologická východiska výchovného vztahu jako vztahu ke světu, ke společenství a k sobě samému. Ukazuje kontexty, z nichž se výchova rodí, a podmínky, v nichž je možno ji rozvinout (solidarita generací, pedagogický étos, svoboda člověka, rozvoj lidské přirozenosti, specifická povaha lidské starosti a péče, vztah k druhému, setkání). Autorky sledují nutné proměny

výchovného vztahu a vymezují základní rozdíly mezi výchovou a činnostmi, které sice také ovlivňují a formují osobnost člověka, ale s dobrou výchovou nemají nic společného (vedení, školení, výcvik, drezura, manipulace, ovlivňování). Promyšlejší výchovu jakožto jednání, jehož smyslem je zachovat kontinuitu (lidského rodu, kultury, hodnot), které však zároveň umožňuje diskontinuitu (tedy potenciálně nový počátek). V neposlední řadě zkoumají problematiku výchovy a vzdělávání v diferentním světě a poukazují na podstatné souvislosti výchovy a vzdělávání se smysluplným spolubytím.

NOVINKA: Průcha, J. (2014). *Andragogický výzkum*. Praha: Grada.

Andragogický výzkum není v České republice intenzivně rozvíjen. Publikace je zaměřena na jeho podporu tím, že nejprve vysvětluje, co vytváří výzkumné pole andragogiky, co jsou andragogické edukační procesy a další témata týkající se vzdělávání dospělých (např. vzdělávací potřeby profesních skupin, volba vzdělávací dráhy, styly a strategie učení dospělých aj.). Podrobněji jsou objasňovány analýzy efektivnosti vzdělávání dospělých. V druhé části knihy jsou vysvětleny metody a přístupy vhodné pro andragogický výzkum. Publikace je zakončena přehledem infrastruktury andragogického výzkumu, především v zahraničí. Kniha je určena pro studenty a pracovníky učitelských oborů na vysokých školách a pro začínající výzkumníky v pedagogice a andragogice.

NOVINKA: Zounek, J., & Šimáně, M. (2014). *Úvod do dějin pedagogiky a školství. Kapitoly z metodologie historicko-pedagogického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita.

Publikace se zabývá základními otázkami výzkumu v oblasti dějin pedagogiky a školství. V úvodních pasážích autoři věnují pozornost vymezení předmětu zkoumání této pedagogické disciplíny, v následující části textu charakterizují pojem historický výzkum a jeho specifika. Zdroje informací, které je možné používat při zkoumání dějin pedagogiky a školství, představují autoři ve třetí části. Jedna z velmi důležitých kapitol publikace je věnována jednotlivým fázím práce historika při výzkumu určitého tématu. Je zde popsáno, jak by měl historik postupovat, na co by neměl zapomenout, kde nastávají problémy či jak si rozvrhnout čas pro výzkum. V další části této publikace pak autoři charakterizují vybrané metody používané v historickém výzkumu. V závěrečné části jsou stručně představeny významné osobnosti, které se věnovaly či věnují dějinám pedagogiky a školství.

NOVINKA: Pavlásek, M., & Nosková, J. (Eds.). (2013). *Když výzkum, tak kvalitativní. Serpentinami bádání v terénu*. Brno: Masarykova univerzita.

Cílem sborníku je tematizace a následná diskuse dilemat souvisejících s realizací terénních výzkumů. Dilemata a nejistoty pramení z faktu, že sociální vědec nestojí „mimo“ studovaný svět aktérů, nýbrž je jeho nedílnou součástí. Terénní (etnografický) výzkum je nástrojem hlubších kulturních poznatků a z tohoto faktu vychází legitimita jeho pozice klíčového znaku antropologie/etnologie. Kvalitativní

terénní výzkum přitom zahrnuje řadu teoretických, epistemologických, metodologických a metodických linií, přístupů a pozic. O jeho reflexi, včetně metod kvalitativního sběru dat a jejich epistemologického pozadí, se pokouší tento sborník.

NOVINKA: Knecht, P., Matthes, E., Schütze, S., & Aamotsbakken, B. (Eds.). (2014). *Methodologie und Methoden der Schulbuch- und Lehrmittelforschung/Methodology and Methods of Research on Textbooks and Educational Media*. Bad Heilbrunn: Klinkhardt.

Kniha poskytuje vyčerpávající přehled o metodách, které jsou aktuálně využívány ve výzkumu učebnic a dalších didaktických médií. Těžiště jednotlivých kapitol spočívá především v ujasňování obecnějších teoretických a metodologických otázek výzkumu učebnic, ale nechybí ani kapitoly podrobněji popisující metodiky již realizovaných výzkumů. Autoři se zabývají metodologií a metodami výzkumu učebnic z pohledu různých vědních disciplín (např. pedagogiky, obecné didaktiky a oborových didaktik, sociálních věd, lingvistiky aj.). V knize jsou představeny hermeneutické, ideologicko-kritické, diskursivní a obsahově orientované přístupy ke zkoumání učebnic. Obsaženy jsou i praktické příklady sběru a analýzy souvisejících výzkumných dat (využití vybraných statistických metod, tvorba přehledových studií, zpracování dat z dotazníků, skupinových diskusí, pozorování výuky, posuzovacích archů a dalších).

NOVINKA: Bartoňová, M. (2014). *Inkluzivní didaktika v základní škole se zřetelem na edukaci žáků s lehkým mentálním postižením*. Brno: Masarykova univerzita.

Vzdělávání jedinců s postižením je jedním z důležitých témat. Je třeba říci, že stále více odborníků u nás i v zahraničí je přesvědčeno, že žáci s postižením potřebují stupňovitý systém pedagogické podpory. Hlavním tématem monografie je provedení komplexní analýzy problematiky edukace žáků s potížemi v učení – žáků s lehkým mentálním postižením v rámci inkluzivního vzdělávání. V teoretických kapitolách monografie jsou prezentovány základní východiska zkoumaného problému, souvisejí s vymezením filozofických, metodologických, axiologických, normativních a historio-graphických východisek s akcentem na inkluzi žáků s postižením, úžeji s lehkým mentálním postižením. Cílem výzkumného šetření bylo analyzovat faktory ovlivňující inkluzivní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením ve školách hlavního vzdělávacího proudu. Jednalo se o specifikaci podpůrných opatření využívaných v inkluzivní třídě, sledování indikátorů efektivity inkluzivního vzdělávání žáků s LMP.

NOVINKA: Filová, H., et al. (2013). *Příručka pro fakultní cvičné učitele aneb Jak vést pedagogické praxe studentů učitelství 1. stupně základní školy*. Brno: Masarykova univerzita.

Publikace je koncipována jako manuál pro fakultní cvičné učitele při vedení studentů oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ na pedagogických praxích. Její obsah odráží aktuální požadavky na praktickou přípravu studentů, které vyplývají ze stávajícího vzdělávacího programu oboru v kontextu jeho teoretické struktury, integruje obsah

a cíle teoretických předmětů a jednotlivých praxí. Jsou v ní vymezeny konkrétní požadavky PdF MU v Brně na cvičné učitele při vedení pedagogických praxí v jednotlivých etapách pregraduální přípravy, ale i nezbytná teorie, z které studenti na ve studiu na fakultě při praxích vycházejí, aby mohli smysluplně rozvíjet své profesionální kompetence. Důležitou součástí příručky je komplexní přehled jednotlivých forem praxí s jejich specifickým zaměřením včetně doporučených způsobů hodnocení studentů a jejich výkonů. Poslední část práce tvoří stručný „slovníček pojmů“, které se v poslední době staly terminologicky významnými v učitelském diskursu.

NOVINKA: Janíková, V., Hanušová, S., Grenarová, R. & Kyloušková, H. (2013). *Výuka cizích jazyků v inkluzivní třídě*. Brno: Masarykova univerzita.

Výzkumný tým složený z odborníků kateder anglického, německého, francouzského a ruského jazyka Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně se zaměřil na výuku cizích jazyků u žáků v inkluzivní třídě. Teoretická část knihy pojednává o současném pojetí výuky cizích jazyků na rovině oborově didaktické a o problematice inkluzivního vzdělávání z perspektivy speciální pedagogiky, která poukázala na styčné plochy obou oblastí. Empirická část knihy shrnuje hlavní závěry výzkumů uskutečněných během sedmileté činnosti týmu, které byly realizovány ve spolupráci s učiteli základních škol a nižších tříd víceletých gymnázií Jihomoravského kraje. Výzkumy se zaměřily na rozvíjení cizojazyčné komunikační kompetence, využívání alternativních výukových metod, podporu strategií učení, učební materiály a hodnocení ve výuce cizího jazyka a v návaznosti na jednotlivá témata výzkumného záměru se zabývaly také otázkami výuky cizích jazyků u nadaných a mimořádně pokročilých žáků a žáků se sociálním znevýhodněním.

Trnková, K., et al. (2014). *Psaní odborných textů. Průvodce tvorbou ročníkové práce na Ústavu pedagogických věd FF MU*. Brno: MU.

Studijní text slouží jako průvodce kurzem Ročníkových prací. Na rozsáhlejším prostoru, než jaký je dán přednášejícím na přednášce, objasňuje klíčová témata kurzu zpracovaná v jednotlivých kapitolách. K tomu nabízí také příklady dobrých studentských prací, ale i cvičení na rozvoj dovednosti psát a posuzovat odborný text. Jeho cílem je poskytnout studentům studijní oporu pro proces psaní, kterou budou mít po ruce ve chvíli, když bude jejich text vznikat a když budou potřebovat něco si ujasnit či znovu promyslet to, co zaznělo na přednášce. Najdete zde kapitoly pojednávající o tom, co je a co není odborný text (Petr Novotný), jak jej strukturovat (Kateřina Lojdová), jakým způsobem pracovat s odbornou literaturou (Klára Šedřová) a také, jak se připravit na obhajobu své práce (Roman Švaříček). Na tato témata navazuje téma „technické“, a to jak zálohovat data, aby vaše práce nepřišla vniveč (Jiří Zounek). Nad rámec kurzu ročníkových prací jde kapitola poslední, která již odkazuje na další z kroků, které studenty čekají na cestě k získání bakalářského titulu, a to k přípravě a realizaci výzkumného projektu bakalářské práce (Kateřina Trnková). Bereme ji jako příležitost zrekapitulovat jednotlivé kroky na jednom místě

a umožnit tak studentům získat představu o tom, co je při realizaci výzkumu čeká. V příloze pak najdete závazné dokumenty, které je třeba při psaní ročníkových, resp. bakalářských prací respektovat (citační norma, požadavky na ročníkové práce a Standard pro psaní bakalářských prací na ÚPV FF MU).

Trojanová, I. (2014). *Ředitel a střední management školy: průvodce pro ředitele a střední management ZŠ a SŠ*. Praha: Portál.

Publikace reaguje na absenci odborné literatury týkající se problematiky středního managementu školy. Kniha si klade za cíl přesně vymezit funkci středního managementu, na kterou ředitel školy může přenést část své řídicí odpovědnosti. Kniha je kromě úvodu a závěru složená ze tří základních kapitol. První, poměrně krátká kapitola, se zabývá obecným vymezením středního managementu školy a stručně popisuje jeho historii. Další dvě obsáhlé kapitoly jsou věnovány základním činitelům naplňujícím obsah publikace: řediteli a střednímu managementu školy. Ředitel školy je chápán jako nezbytná složka, který zajišťuje podmínky pro efektivní řídicí činnost středního managementu. Kapitola věnovaná střednímu managementu se soustředí na jeho kompetenční model, tedy seznam potřebných znalostí a dovedností, které musí mít pro naplnění své funkce. Kompetenční model středního managementu vychází z obecných manažerských kompetenčních modelů a obsahuje čtyři základní oblasti kompetencí: osobnostní, sociální, manažerské a odborné. Každá z oblastí je pak vymezena dílčími kompetencemi s popisem jejich pozorovatelného chování. Závěr knihy se zabývá nastíněním dalších možností, jak lépe legislativně vymezit střední management školy, aby byla naplno využita jeho řídicí činnost.

Soukup, M. (2014). *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Praha: Karolinum.

Publikace je vůbec první původní českou prací, která se uceleně věnuje metodologickým základům kulturní a sociální antropologie. Vysvětluje systematiku anglosaské antropologie i základní koncepce oboru a popisuje historické okolnosti vzniku a rozvoje jeho metod a technik. Zvláštní pozornost je věnována podrobnému popisu vybraných technik terénního výzkumu a všech jeho fází, od plánování až k jeho završení. Čtivě a přehledně napsaný text autor doplnil o postřehy založené na vlastní zkušenosti z Nové Guineje. Kniha je určena antropologům, etnologům, sociologům a všem zájemcům o problematiku metod a technik antropologického zkoumání společnosti a kultury.

Matoušek, O., Pazlarová, H., et al. (2014). *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál.

Záměrem manuálu je formulovat pragmatické východisko pro práci s tzv. mnohoproblémovými rodinami. Manuál poskytuje praktické instrukce týkající se procesu práce s rodinou (mj. navázání kontaktu, práce s obranami, ochrana pracovníka, spolupráce organizací), dále instrukce pro intervenci v hlavních sférách fungování rodiny (zaměstnání, bydlení, výživa, ochrana zdraví, vedení domácnosti,

výchova dětí aj.) a konečně vodítka pro práci s rodinami, v nichž jeden vážný problém dominuje (např. domácí násilí, závislost na návykových látkách, pobyt ve vězení, duševní nemoc).

Píšová, M., Hanušová, S., Kostková, K., Janíková, V., Najvar, P., & Tůma, F. (2013). *Učitel expert: jeho charakteristiky a determinanty profesního rozvoje (na pozadí výuky cizích jazyků)*. Brno: Masarykova univerzita.

Kniha je (po publikaci *Teorie a výzkum expertnosti v učitelské profesi*, 2011) druhým knižním výstupem projektu, který se zaměřoval na charakteristiky i dosahování a udržování expertnosti učitelů (v konkrétní subkultuře učitelů cizích jazyků). Dohromady tyto dvě publikace přinášejí ucelený pohled na poměrně rozsáhlý výzkumný počín, který byl zářámován designem vícečetné případové studie a zahrnoval pět studií, jež se každá svým specifickým způsobem snažila rozkrýt určitou konkrétní dimenzi učitelské expertnosti.

KNIHY, KE KTERÝM NEMÁME K DISPOZICI ANOTACI:

- NOVINKA: Kolář, M. (2013). *Výcvik odborníků v léčbě šikany*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Preissová, A. (2014). *Multikulturalismus – ztracené paradigma?* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Redakční poznámka: Informace o konferencích jsou uveřejňovány opakovaně, a to až do doby jejich konání. Informace o jednotlivých číslech časopisů jsou opakovány do doby, než je zveřejněno nové číslo. Informace o nových výzkumně anebo metodologicky zaměřených knihách jsou uveřejňovány opakovaně vždy ve dvou po sobě následujících číslech. Anotace publikací jsou v některých případech převzaty z podkladů dostupných na www stránkách jednotlivých vydavatelů a nemusí vždy vyjadřovat stanovisko redakce.

Mezinárodní srovnávací výzkumy jako výzva pro...

Úspěšně se prosazující specializační trend, který velí, abychom se jednoznačně identifikovali jako teoretici nebo praktici, jako výzkumníci nebo politici, povede nejspíše k tomu, že přestaneme stavět mosty a nadobro se uzavřeme do svých obydlí na levé či pravé straně hlavního proudu či jeho slepého ramene...

Taková obava se může člověka zmocnit při pohledu na to, jak se u nás přistupuje k mezinárodním srovnávacím výzkumům a jejich výsledkům. Nelze se ubránit dojmu, že jejich potenciál prozatím není odpovídajícím způsobem využíván. Přitom výzvy, které přináší, jsou závažné, a adresátů, kteří by měli přicházet s odezvami, je celá řada.

Možná by i zájem o uchopení těchto výzkumů jakožto výzvy pro... byl a problém je jen v tom, že se dost iniciativně nenabízí vhodná publikační platforma a příležitost. Se záměrem ověřit platnost uvedeného předpokladu vypisuje redakce PedOr monotematické číslo 3/2015 s názvem Mezinárodní srovnávací výzkumy jako výzva pro...

Avizované číslo reaguje na skutečnost, že u nás před nedávnem byly zveřejněny výsledky šetření PIAAC a TALIS, jejichž hodnota a využitelnost by se zvýšila, pokud by se řádně uvedly do diskuse na různých úrovních včetně vědecké, již PedOr reprezentuje.

Redakce uvítá rukopisy studií i diskusních příspěvků, které budou výsledky mezinárodních srovnávacích výzkumů tematizovat jakožto výzvu pro autority či aktéry vzdělávacího systému (např. pro vzdělávací politiky, teoretiky či výzkumníky, vzdělavatele učitelů či pedagogy a představitele dalších profesí v praxi).

Časový plán přípravy monotematického čísla je následující:

- Abstrakty příspěvků v rozsahu 1–2 stran zasílejte do 30. 11. 2014 na tjanik@ped.muni.cz
- V abstraktu uveďte: autora (autory) a název příspěvku, jeho typ: studie teoretická, přehledová, empirická či metodologická (rozsah cca 20 normovaných stran); diskusní příspěvek nebo esej (rozsah cca 10 normovaných stran), cíl a obsah příspěvku.
- Abstrakty budou posouzeny guaranty čísla a do 15. 12. 2014 obdrží jejich autoři vyznění o dalším postupu.
- Termín pro odevzdání studií je stanoven na 15. 2. 2015.
- Následně studie projdou standardním recenzním řízením – recenzní posudky budou autorům průběžně zasílány spolu s žádostí o provedení úprav do 30. 4. 2015.
- Následně bude číslo redakčně zpracováno a předáno do tisku.

Garanty a editory čísla jsou: Mgr. Eva Potužníková a doc. PhDr. Tomáš Janík, Ph.D., M.Ed.

Dítě ve vzdělávání

Monotematické číslo bude věnováno ústřednímu cíli i aktéru vzdělávání – dítěti. Vycházíme z představy vzdělávání orientovaného na dítě a nabízíme prostor k prezentování různých pohledů na dominantní úkoly i problémy současnosti i hledání odpovědí na otázky, které si často klademe: Jakou úlohu má vzdělávání v době moderních technologií, v čem škola a vzdělávání dítěti nadále přispívá, jaký smysl pro dítě má? Jakou proměnou ve vztahu k dítěti vzdělávání prošlo? Jak je dítě pojímáno ve vztahu ke kurikulu – je individualitou, která se k obsahům vzdělávání vyslovuje, spolupodílí se na nich či je dokonce tvoří? Jaké socializační náboje dnešní vzdělávání dětem dává? Jak dítě ve škole žije?

Předmětem příspěvků mohou být teoretické a historické studie, ale i studie přehledové a metodologické. Těžiště příspěvků očekáváme ve vlastních výzkumných studiích, sledujících postavení dítěte – žáka ve vzdělávání, přínosy vzdělávání pro dítě (včetně tzv. měkkých dovedností), případně nabízejících pohledy na možné změny v chápání perspektiv žáků ve vzdělávání ve smyslu povzbuzení či hledání žákovské kultury co by nositele budoucích společenských hodnot.

Příklady témat, které by mohly postihnout zaměření čísla na dítěte ve vzdělávání:

- souboj paradigmat pojetí žáka ve vzdělání, tradiční vs. alternativní modely vzdělávání a dítě, kvalita života dětí ve škole (z pohledu dětí)
- žákovská perspektiva – já ve vzdělávání, výuka orientovaná na dítě, proměny žákovské populace, specifické skupiny žákovské populace
- výzkumy chování a učení ve škole, metodologické aspekty výzkumných prací s ohledem na věková specifika.

Garanty čísla jsou: prof. PhDr. Zdeněk Helus, DrSc. a PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D.

Časový plán přípravy monotematického čísla:

Do 31. 1. 2015 zasílejte abstrakty v angličtině v rozsahu cca 2 stran (3600 znaků) na adresu: pedagogika@pedf.cuni.cz s poznámkou „Monothematic issue – English“. V abstraktu, prosím, uveďte: autora (autory) a název příspěvku, jeho typ – teoretická, historická, přehledová, metodologická, výzkumná studie; předpokládaný rozsah, cíl a obsah příspěvku.

Do 28. 2. 2015 budou abstrakty posouzeny garanty čísla a autoři obdrží vyrozumění o dalším postupu.

Do 30. 4. 2015 budou odevzdávány studie vycházející z akceptovaných abstraktů. Následně studie projdou standardním recenzním řízením a autoři budou informováni a požádáni o případné úpravy textů do 30. 6. 2015. V případě závažných nedostatků jazykových může být též autorům text vrácen s výzvou k jejich odstranění.

Digitální technologie ve vzdělávání: současný stav, problémy a trendy

S digitálními technologiemi jsou v oblasti vzdělávání stále ještě spojována velká očekávání, ale po počátečním téměř neomezeném entusiasmu se už objevila první zklamání a seriózní kritické výzkumy.

Cílem tohoto monotematického čísla je nabídnout široké rozpětí témat souvisejících s aplikacemi digitálních technologií v učení, v práci učitelů i obecně ve vzdělávání moderní společnosti z různých pohledů a v různých kontextech. Rádi bychom zprostředkovali nejnovější pedagogické a psychologické poznatky o dopadu technologií na utváření kognitivních procesů žáků a poukázali na metodické, didaktické a organizační aspekty vzdělávání s pomocí informačních technologií.

Příklady témat, která postihují z teoretického, výzkumného či praktického pohledu problematiku digitálních technologií ve vzdělávání:

- Role a význam digitálních technologií ve vzdělávání a učení od útlého dětství.
- Změna role učitele při zapojení digitálních technologií do výuky.
- Digitální technologie a tvořivost. Rozvoj tvořivosti žáků a jejich estetického citění prostřednictvím digitálních technologií.
- Bezpečnost, ztráta soukromí, anonymita, agresivní chování, šikana a další rizika používání technologií pro dětské uživatele.
- Digitální cheating: plagiátorství, podvádění, taháky, napovídání aj.
- Digitální technologie a jejich dopad na neurofyzilogické změny a chování člověka, na fyzickou kondici a zdraví mladé populace.
- Metodické otázky výuky se začleněním základů informatiky a komunikačních technologií.
- Vítány budou zejména přehledové a výzkumné studie a diskusní příspěvky, které se nebudou zaměřovat jen na pozitivní zkušenosti s digitálními technologiemi, ale i na jejich limity, rizika a ohrožení. Odmítány budou příspěvky pouze popisující omezené zkušenosti na malých vzorcích a dominantně prezentující ten či onen vzdělávací projekt bez kontextu pedagogických, pedagogicko-psychologických či sociologických souvislostí.

Garanty čísla jsou: doc. RNDr. Miroslava Černochová, CSc. a doc. RNDr. Zdeňka Lustigová, CSc.

Časový plán přípravy monotematického čísla:

Do 31. 1. 2015 zasílejte abstrakty v rozsahu cca 2 stran (3600 znaků) na adresu pedagogika@pedf.cuni.cz s poznámkou „Monočíslo“. V abstraktu, prosím, uveďte: autora (autory) a název příspěvku, jeho typ – teoretická, přehledová, metodologická, výzkumná studie; předpokládaný rozsah, cíl a obsah příspěvku.

Do 28. 2. 2015 budou abstrakty posouzeny garanty čísla a autoři obdrží vyrozumění o dalším postupu.

Do 30. 4. 2015 budou odevzdávány studie vycházející z akceptovaných abstraktů. Následně studie projdou standardním recenzním řízením a autoři budou informováni a požádáni o případné úpravy textů do 30. 6. 2015.

Redakční poznámka: Bulletin ČAPV je dvouměsíčník, vychází vždy v sudých měsících. Informace o zajímavých konferencích a nových publikacích zasílejte na knecht@ped.muni.cz.